

JÄRVAMAA RAHNUDE LOODUSKAITSE ALLA VÕTMINE

Ekspertarvamus

Tellija: Keskkonnaamet

Koostaja: MTÜ IDA-VIRU ELUKESTVA ARENGU KESKUS PROGRESS

Seletuskiri

Töö on koostatud Keskkonnaameti tellimusel.

Töö eesmärgiks on hinnata seitsme Järva maakonnas paikneva rahnu looduskaitse alla võtmise põhjendatust. Töö teostamisel on kasutatud geoloogiadoktor Enn-Aavo Pirruse kaasabi.

Hinnatavad rahnud:

- Kiigumõisa kivi
- Lelukivi
- Roosna Laikivi
- Puhmu rahn
- Tudavere kivi
- Epu kivi
- Vassaare põllukivi

Töö käigus kirjeldati ja hinnati objektide asukohta ning seisundit, iseloomustati rahne, pildistati neid, määrati koordinaadid, tehti ettepanek objektide kaitse alla võtmiseks ning piiranguvööndi ulatuse määramiseks. Lisaks loetleti kaitse korraldamiseks vajalikud tegevused.

Kõigi nimetatud objektide kohta tehti looduskaitse alla võtmise ettepanek, sest need väärivad seda oma mõõtmete, kivimilise koostise ja ilmeka väliskuju tõttu ning omavad teaduslikku, esteetilist ja maastikulist väärtust. Sellisel juhul saab Järva maakonna suurte rändrahnude kogum kaitsemeetmetega hästi haaratud- peaaegu kõik üle 15 m übertõõduga rahnud on sinna kaasatud. Kaitstav kooslus toob ilmekalt esile Eesti keskmes paikneva maakonna eripära- siin peaaegu puuduvad naabermaakondadele iseloomulikud rabakivimassiividest pärinevad rahnud ning valdavaks koostiskomponendiks on siin keeruka tekstuuriga migmatiidid ja pegmatoidsete joontega graniidid.

Piiranguvööndi ulatuse määramisel lähtuti peamiselt kahest maastikutüübist rahnude ümbruses. Metsas paiknevate rahnude puhul peetakse otstarbekaks 20-meetrist vööndit ümber kivi, et mehhanismidega tehtavad raietööd ei kahjustaks rahnu ega muudaks oluliselt ümbritsevat olustikku (pinnasereljeefi, taimestikurinnet).

Põldudel paiknevate rahnude juures on kaitsevöönd kujunenud juba loomuliku majandustegevuse käigus kivi ümber jäetud künnisaare näol, raadiusega tavaliselt kuni 5 meetrit ümber rahnu. Selline kaitseulatus on põllurahnu säilitamise, vaadeldavuse ja uurimisvõimaluse tagamiseks piisav.

Töö on koostatud kahes eksemplaris ning koosneb järgmistest osadest:

- rahnude kirjeldused 2 lehel
- rahnude asukohaskeemid ja fotod 7 lehel

25. august 2009

Paul Kesküla

Kiigumõisa kivi

Asukoht: Roosna-Alliku vald, Oeti külast ca 3 km läänes Kiigumõisa voore läänenõlval metsaservas. Koordinaadid 59°03'13" 25°38'24" (Lisa 1).

Maaomand: eramaa (Veskipere kinnistu 68401:001:0028).

Iseloomustus: jämedateraline migmatiitrahni; küljed järsud, osalt peaaegu vertikaalsed; lagi kallakuga ida poole; tugevasti sammaldunud, esineb samblikke; kõrgus 4,65 m; ümbermõõt 22,8 m (Lisa 2).

Seisund: hea; ümbruse seisukord hea.

Ettepanek kaitsekorra osas: võtta Kiigumõisa kivi looduskaitse alla, kuna on tähelepanuväärne oma mõõtmetelt ja kivimiliselt koostiselt, omab teaduslikku väärtust. Määrata piiranguvööndi ulatuseks 20 m.

Vajalik tegevus: tähistamine, võsaraie.

Lelukivi

Asukoht: Roosna-Alliku vald, Koordi küla, lageda põllu peal. Koordinaadid X: 599089,5 m ja Y: 6539834,7 m (Lisa 3).

Maaomand: eramaa (Lello kinnistu 68401:004:0330).

Iseloomustus: hall keskmiseteraline graniitrahni; rahnu pind on lõheline ja konarlik; lael esineb kaks lohku; põhjaküljel kasvab palju samblaid, mujal samblikke; kõrgus 3,4 m; ümbermõõt 19,20 m (Lisa 4).

Seisund: hea; ümbruse seisukord väga hea.

Ettepanek kaitsekorra osas: võtta Lelukivi looduskaitse alla, kuna on tähelepanuväärsete mõõtmetega, omab teaduslikku ja maastikulist väärtust. Määrata piiranguvööndi ulatuseks 5 m.

Vajalik tegevus: tähistamine, ümbruse niitmine.

Roosna Laikivi

Asukoht: Ambla vald, Roosna küla, maanteest paarikümne meetri kaugusel metsas. Koordinaadid 59°08'28" 25°55'17" (Lisa 5).

Maaomand: eramaa (Mäeotsa kinnistu 13402:003:0402).

Iseloomustus: helehall graniitgneissrahni, mis sisaldab granaate ja kvartsisooni; rahnul on ida-läänesuunaline pikitelg; ida- ja lääneküljel on püstised; rahnu lagi on konarlik, väikeste lohkude ja kühmudega, osalt kaetud mullaga; rahn laiguti sammaldunud; kõrgus 2,2 m; ümbermõõt 24,7 m (Lisa 6). Objekt on tähistatud.

Seisund: hea; ümbruse seisukord rahuldav

Ettepanek kaitsekorra osas: võtta Roosna Laikivi looduskaitse alla, kuna on tähelepanuväärsete mõõtmetega, omab teaduslikku väärtust. Määrata piiranguvööndi ulatuseks 20 m.

Vajalik tegevus: ümbritseva võsa vähendamine.

Puhmu rahn

Asukoht: Koeru vald, Puhmu küla, endise Kangru talu heinamaa servast ligikaudu 30 meetrit metsas. Koordinaadid 59°00'23" 26°03'29" (Lisa 7).

Maaomand: eramaa (Kangru kinnistu 31402:001:0610).

Iseloomustus: roosakasvalge jämedateraline graniitrahni; rahn heinasao sarnane, pealt kumer, lael asub looduslik lohk; kõrgus 2,5 m; ümbermõõt 24,8 m (Lisa 8).

Seisund: hea; ümbruse seisukord rahuldav.

Ettepanek kaitsekorra osas: võtta Puhmu rahn looduskaitse alla, kuna on tähelepanuväärsete mõõtmetega, omab teaduslikku väärtust. Määrata piiranguvööndi ulatuseks 20 m.

Vajalik tegevus: tähistamine, ümbritseva võsa vähendamine.

Tudavere kivi

Asukoht: Väätsa vald, Vissuvere küla keskmest ligikaudu 4 km põhja pool, endise Tudavere talu lähedal metsas. Raskesti juurdepääsetav. Koordinaadid 58°58'52" 25°26'03" (Lisa 9).

Maaomand: eramaa (Tudavere kinnistu 93701:001:1171).

Iseloomustus: roosakashall rabakivirahn; heinasaokujuline, kumerate külgede ja püstiste otstega; rahnu läbib pragu; rahnu küljed on tugevasti sammaldunud; kõrgus 2,6 m; ümbermõõt 21,4 m (Lisa 10).

Seisund: hea; ümbruse seisukord rahuldav.

Ettepanek kaitsekorra osas: võtta Tudavere rahn looduskaitse alla, kuna on tähelepanuväärsete mõõtmetega, omab teaduslikku ja maastikulist väärtust. Määrata piiranguvööndi ulatuseks 20 m.

Vajalik tegevus: tähistamine, ümbritseva võsa vähendamine.

Epu kivi

Asukoht: Väätsa vald, Saueaugu küla, Väätsa-Saarnakõrve teest 750 m ida pool kaasikus. Raskesti juurdepääsetav. Koordinaadid 59°00'07" 25°22'53" (Lisa 11).

Maaomand: RMK Järvamaa metskond

Iseloomustus: hall graniitgneisirahn, milles palju granaati ja kvarts-päevakivi sooni; rahnu lael rohkesti kumeraservalisi lohke ja kühme, mida markeerib samblakate; kõrgus 2,5 m; ümbermõõt 18,5 m (Lisa 12).

Seisund: hea; ümbruse seisukord rahuldav.

Ettepanek kaitsekorra osas: võtta Epu kivi looduskaitse alla, kuna on tähelepanuväärsete mõõtmetega, omab teaduslikku ja maastikulist väärtust. Määrata piiranguvööndi ulatuseks 20 m.

Vajalik tegevus: tähistamine, ümbritseva võsa vähendamine.

Vassaare põllukivi

Asukoht: Türi vald, Metsaküla küla, külatee lääneservas. Koordinaadid 58°46'35" 25°34'25" (Lisa 13).

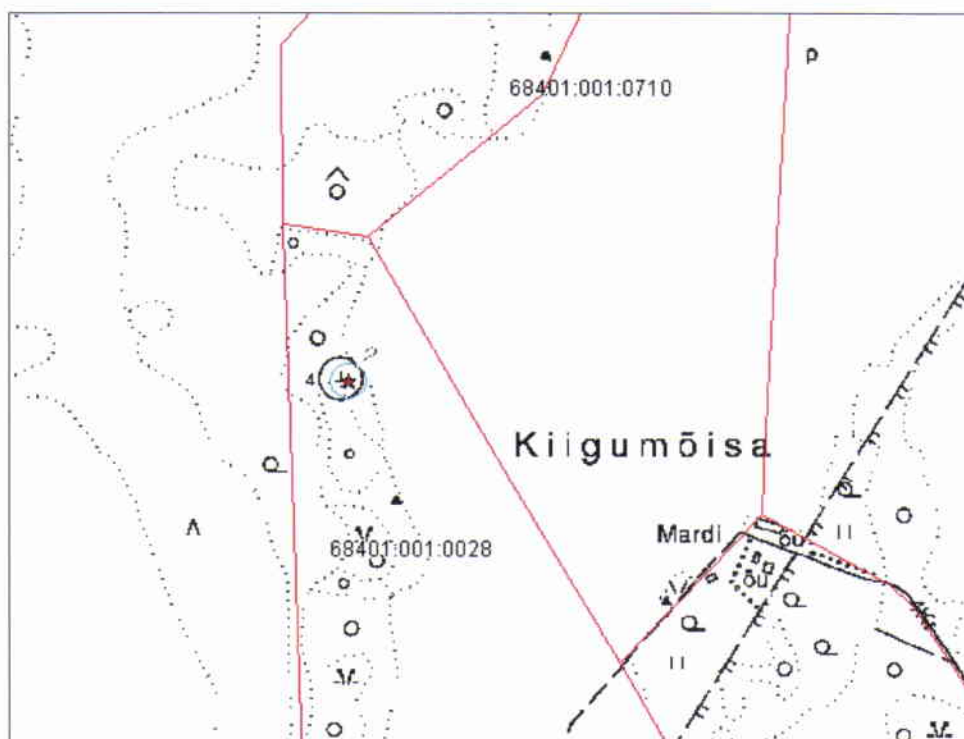
Maaomand: eramaa (Vassaare kinnistu 53701:002:0583).

Iseloomustus: graniitrahm; leivapätsikujuline, lameda kumera laega; rahnu lael esineb väikeseid süvendeid; rahn on sammaldunud, samblikud peaaegu puuduvad; kõrgus 2,1 m; ümbermõõt 17,1 m (Lisa 14).

Seisund: hea; ümbruse seisukord rahuldav.

Ettepanek kaitsekorra osas: võtta Vassaare Põllukivi looduskaitse alla, kuna on tähelepanuväärsete mõõtmetega, omab teaduslikku, esteetilist ja maastikulist väärtust. Arvestades rahnu paiknemist tee ja metsaala vahelisel ribal ja asjaolu, et rahnul ei ole loomulikult välja kujunenud vööndit, määrata piiranguvööndi ulatuseks 0 m.

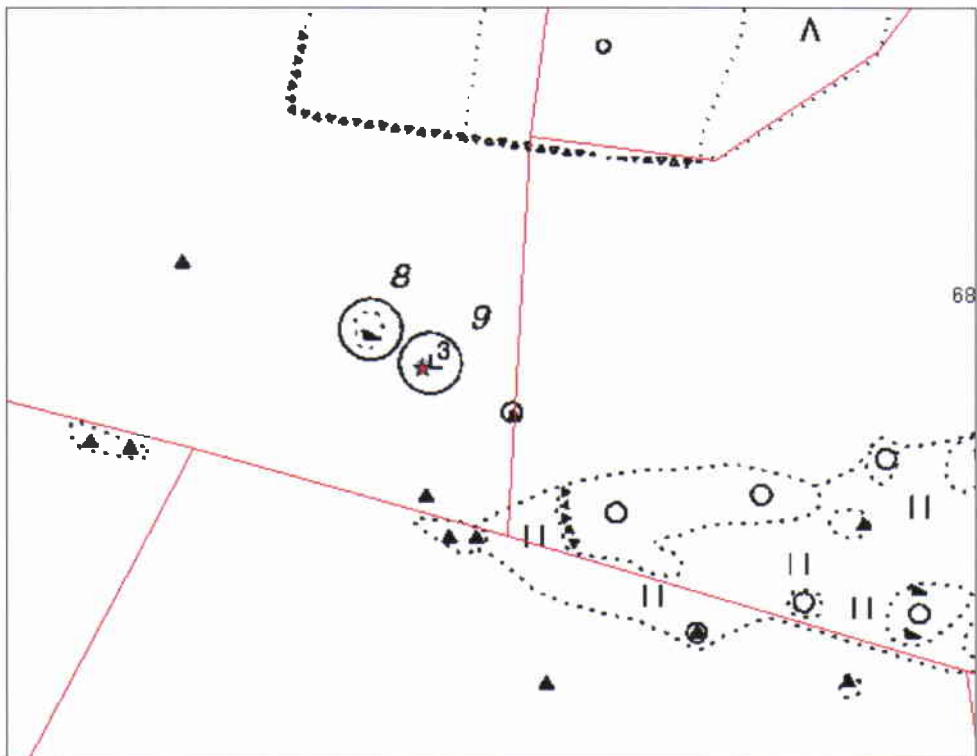
Vajalik tegevus: ümbritseva võsa mõningane piiramine.

Lisa 1: Kiigumõisa kivi asukohaskeem

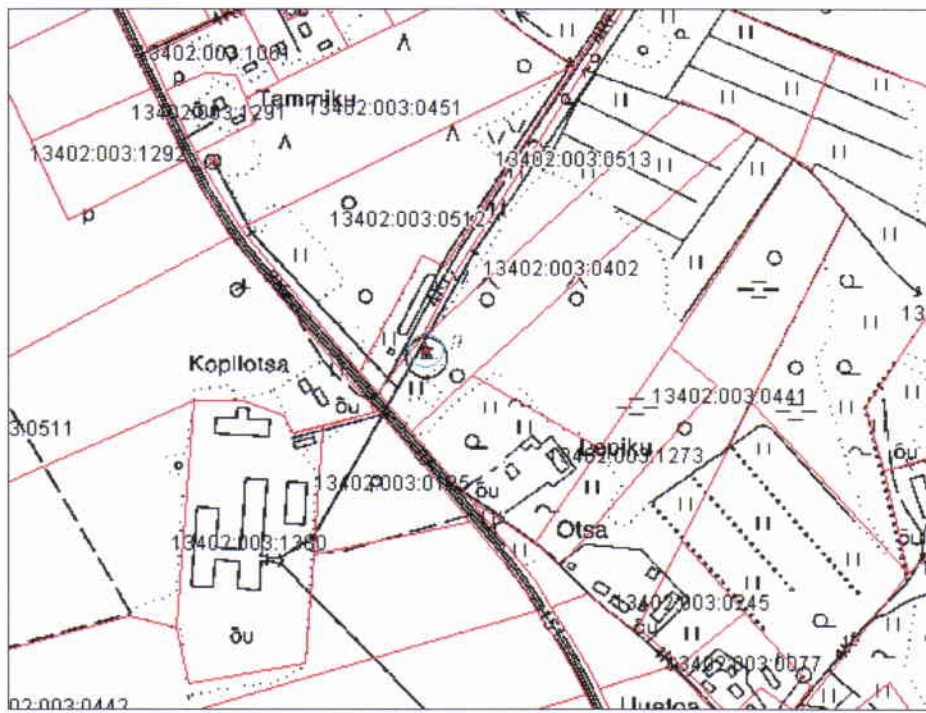
Lisa 2: Kiigumõisa kivi

Lisa 3: Lelukivi asukohaskeem

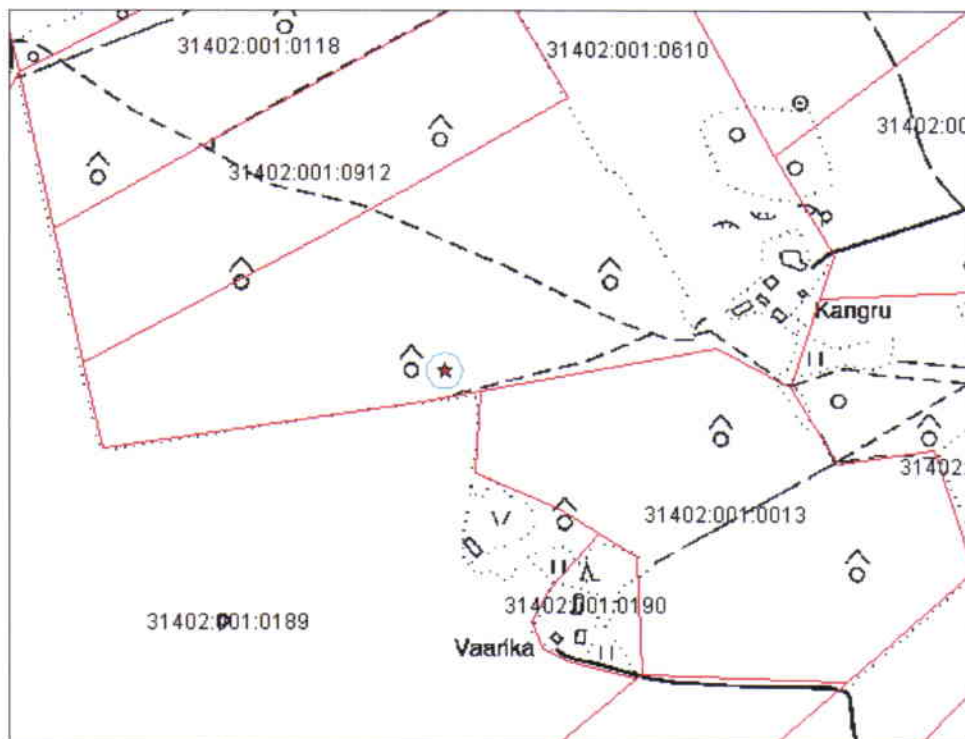
Lisa 4: Lelukivi

Lisa 5: Roosna Laikivi asukohaskeem

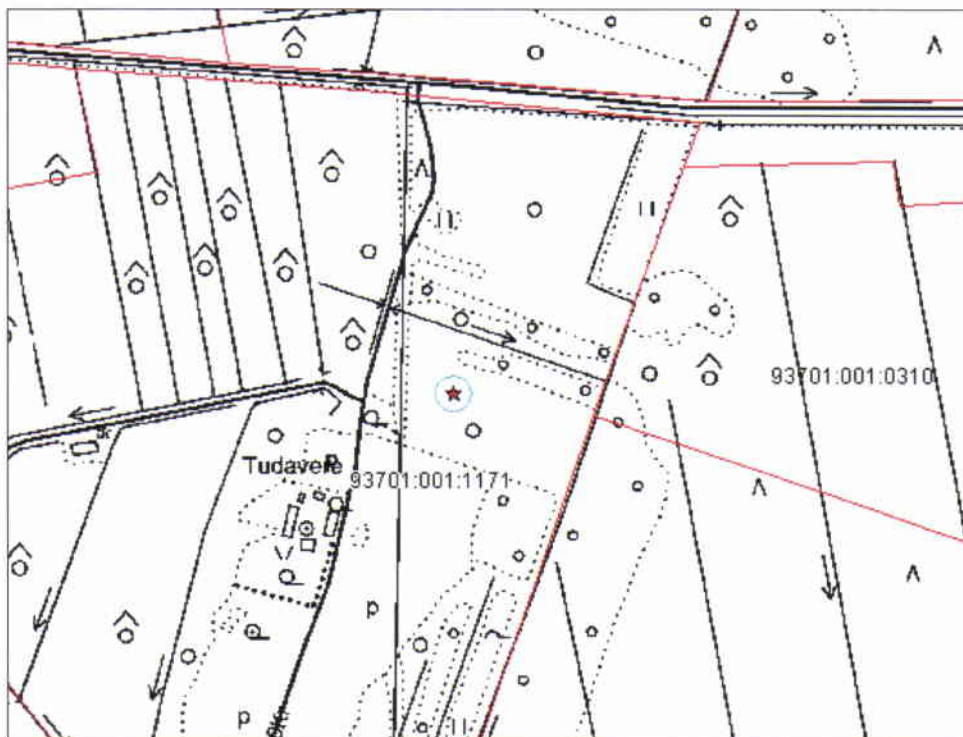
Lisa 6: Roosna Laikivi

Lisa 7: Puhmu rahnu asukohaskeem

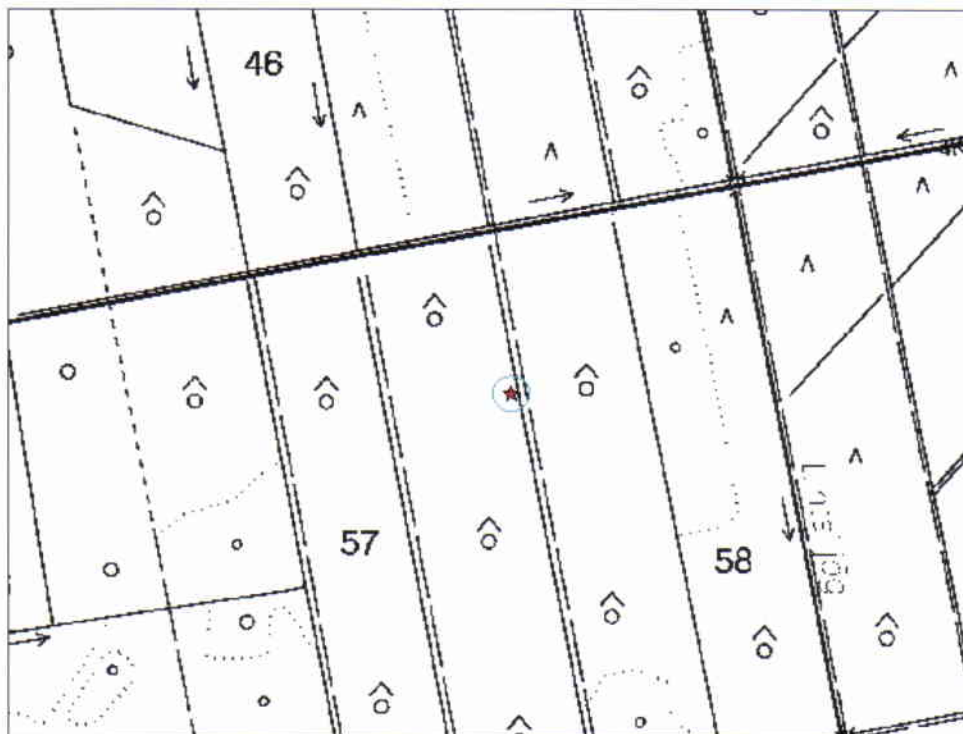
Lisa 8: Puhmu rahn

Lisa 9: Tudavere kivi asukohaskeem

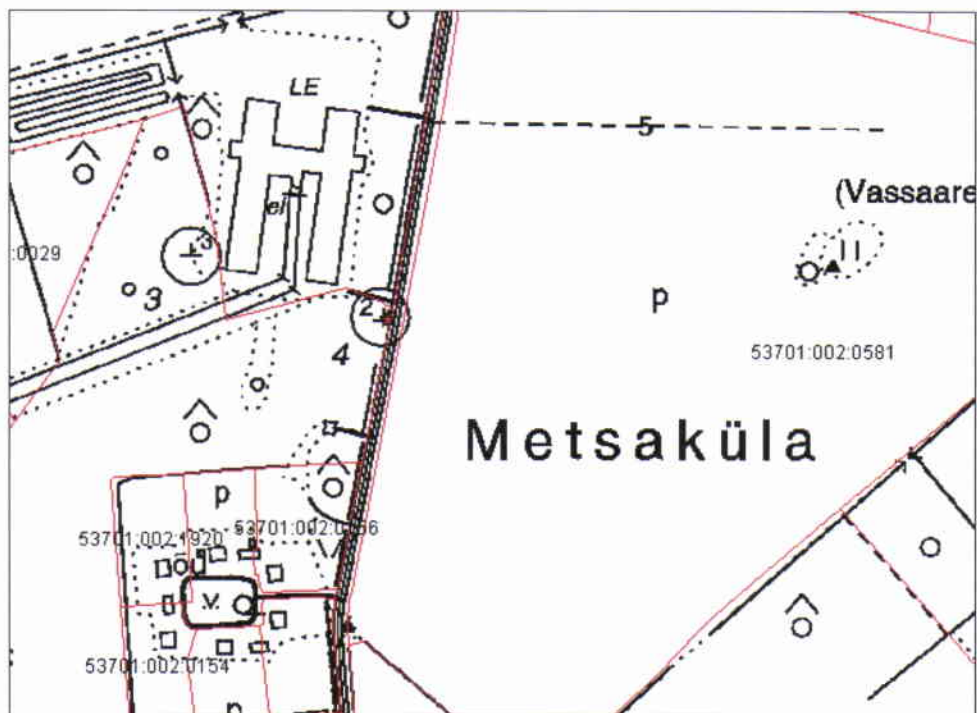
Lisa 10: Tudavere kivi

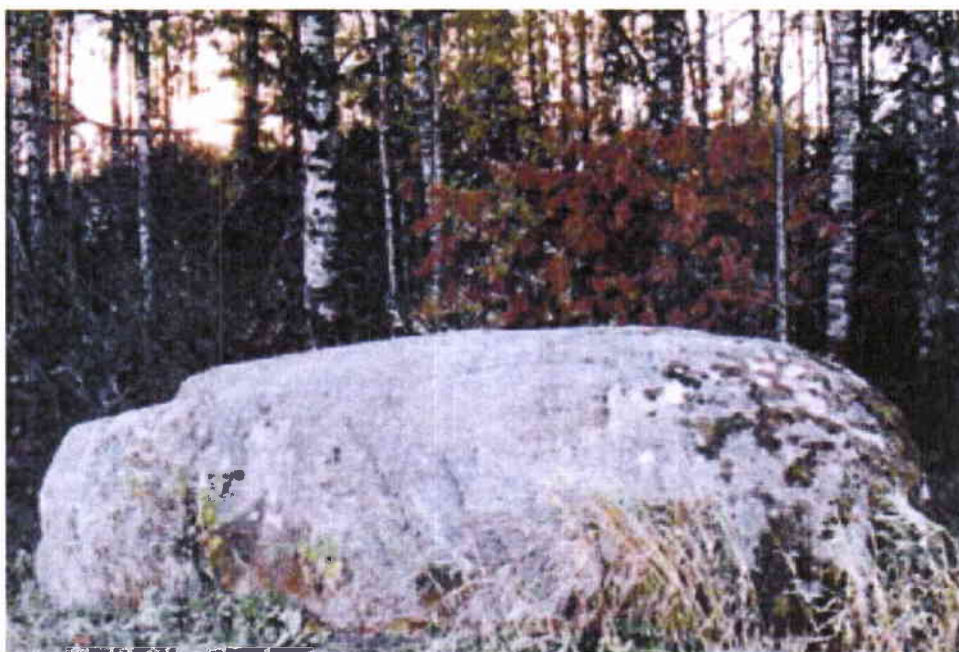
Lisa 11: Epu kivi asukohaskeem

Lisa 12: Epu kivi

Lisa 13: Vassaare põllukivi asukohaskeem

Lisa 14: Vassaare põllukivi